

ЛОКАЛЕН ПЛАН ЗА АКЦИЈА ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ДЕКАДАТА НА РОМИТЕ ВО КУМАНОВО ЗА ПЕРИОДОТ 2012 – 2016 година

ПРОГРАМСКИ ОБЛАСТИ НА ДЕЛУВАЊЕ

- Домување
- Вработување
- Образование
- Здравство

Општина Куманово

Ноември 2012

ПАРТНЕРСТВО
ЗА АКЦИОНЕН ПЛАН ЗА ДЕКАДА НА РОМИТЕ
НА ОПШТИНА КУМАНОВО ЗА ПЕРИОД 2012-2016 ГОДИНА

Изработен со поддршка од :
Столб домување – Habitat for Humanity Macedonia
Столб Образование , Вработување и Здравство – Министерство за труд и социјална
политика - Поддршка за имплементација на Стратегијата за Ромите (Проектот е
Финансиран од Европската Унија)
Локален партнер : Ц.Р.З. „ДРОМ“ – Куманово

Содржина

ПРЕДГОВОР :	4
ВОВЕД :	5
ПРОФИЛ НА РОМСКАТА ЗАЕДНИЦА ВО ОПШТИНА КУМАНОВО :	6
1. ВИЗИЈА :	8
2. СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТИ ПО ОБЛАСТИ НА ДЕЛУВАЊЕ :	8
3. ПРОБЛЕМИ И ПОТРЕБИ ПО ОБЛАСТИ НА ДЕЛУВАЊЕ :	8
4. ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА ПО ОБЛАСТИ НА ДЕЛУВАЊЕ :	10
5. АКТИВНОСТИ , МЕРКИ , МОЖНИ ПРОЕКТИ :	14
6. ОЧЕКУВАНИ РЕЗУЛТАТИ И ПОКАЗАТЕЛИ НА УСПЕХОТ	17
7. БУЏЕТ	22
8. МЕРКИ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ПРОГРАМАТА	22
АКЦИОНЕН ПЛАН.....	24

ПРЕДГОВОР :

Во Европа живеат меѓу 8 и 12 милиони Роми. Ромите сочинуваат околу 2 процента од 450 милиони жители на проширената Европска унија. Околу 10 милиони Роми живеат во земјите на централна и југоисточна Европа, од кои 5 милиони во држави-кандидатки за влегување во ЕУ. Со проширувањето на ЕУ Ромите станаа едно од најголемите и најсиромашни национални малцинства; сиромаштијата, дискриминацијата и сегрегацијата се најзначаен проблеми и пречки за напредок на Ромите. Во некои земји Ромите се 10 пати посиромашни од останатите жители. Во процесите на транзиција Ромите први остануваат без работа. Околу 90 проценти од Ромите не завршуваат основно училиште, меѓу 50 и 85 проценти од ромските деца посетуваат специјални училишта за деца попречени во развојот. Ромите живеат во населби без адекватни услови за домување. Животниот век на Ромите во просек е за 10 - 15 години пократок во однос на останатото население.

Условите во кои живеат Ромите во Општината Куманово кои бројат 4.256 врз основа на официјални податоци од 2002 година , не многу се разликуваат од условите како во другите земји . Сиромаштијата , нерешениот статус на домување, неурбанизирани гетоизирани населби, неоформено образование , невработеноста , се исто така едни од карактеристиките кои провејуваат во секојдневниот живот на оваа популација .

Првата декада на Ромите е настаната како иницијатива на држави од југоисточна Европа на регионалната конференција во Будимпешта во 2003 година. Таа го опфаќа периодот од 2005 до 2015 година и претставува политичка обврска на земјите-учеснички да ги спроведат на национално ниво програмите¹ и реформите со цел , унапредување на положбата на Ромите. Држави-учеснички се Македонија, Бугарија, Хрватска, Чешка, Унгарија, Романија, Србија, Црна Гора и Словачка.

Имајќи ги во предвид стратешките цели на локалната самоуправа на Општина Куманово да ја развива општината во насока на урбана мултиетничка , мултикултурална заедница во која сите граѓани се еднакви , во рамките на своите надлежности продолжи со изработка и имплементација на потребните локални Акциони и Оперативни планови за Декада на Ромите , во партнерство на сите релевантни субјекти кои делуваат на локално ниво.

Имено на 28 февруари 2007 година од страна на Советот на Општината е донесен Заклучок бр. 07-2157/3 за усвојување на Акциониот План за Декада на Ромите во Куманово за период 2007-2011 година , но поради завршување на периодот на важење , врз основа на одредена методологија и врз основа на потребите се изработи нов Акционен План кој претставува документ што во себе содржи елементи на проверка (ревизија) на претходниот, продолжување на некои и изнаоѓање на нови решенија за надминување на постоечките проблеми со кој се соочуваат Ромите во Општината.

---

¹ Меѓународни партнери се Фондот за отворено општество, Светската банка, УНДП (Програмата на ОН за развој), ОБСЕ, Советот на Европа и неговата Развојна банка. Декларацијата ја потпишаа премиерите на владите на земјите-членки во Софија на 2 февруари 2005.

ВОВЕД :

Локалниот Акционен План (ЛАП) за имплементација на Декадата на Ромите во општина Куманово е документ изработен по иницијатива на Министерството за труд и социјална политика (МТСП)² на Република Македонија за трите столба вработување , образование и здравство и по иницијатива на Habitat for Humanity – Македонија , столбот домување , на почетокот на 2012 година .

Локалниот Акционен План за имплементација на Декадата на Ромите во општина Куманово се базира на двете јавни политики за Ромите кои се спроведуваат во Република Македонија и тоа: Декадата за вклучување на Ромите 2005 – 2015, како регионална јавна политика прифатена од Владата на Република Македонија, и Националната стратегија за Роми, како државна јавна политика изработена од страна на Владата на Република Македонија и која има поддршка од страна на Собранието на Република Македонија.

Предмет на овој Локален Акционен План се областите Домување , Вработување, Образование и Здравство. Периодот на кој се однесува оваа програма е 2012 – 2016³ година.

Овој документ е изработен врз основа на методологија добиена од МТСП , а во неговата изработка беа инволвирани 16 члена и тоа претставници на Локалната самоуправа, Медицинскиот Центар Куманово, Завод за здравствена заштита , Детска Градинка Ангел Шајче , Државен Просветен инспекторат , претставници од основните и средните училишта како и претставници од Ромските невладини организации.

Во себе содржи сложена материја на четири столба и тоа Домување , Образование, Вработување и Здравство кои низ призмата на дефинирани проблеми се креирани повеќе Стратечки цели со конкретни активности и проекти.

Акциониот План ги содржи сите потребни параметри за имплементирање на активности од страна на сите релевантни институции или организации на кои им се дава и можност за имплементација на одредени проекти во партнерство.

---

² Нашата држава како учесничка во спроведувањето на програмите за Декада на Ромите (Декадата преку ЕУ рамката) кои имаат најавена дека ќе бидат пролонгирани до 2020 година , креира и имплементира многубројни Програми за имплементација на истите . Врз таа основа , имајќи ги во предвид многубројните стратешки документи на Министерството за труд и социјална политика (<http://www.mtsp.gov.mk/?ItemID=6FC822BBA79A61429117F41943673AE4> (Стратегија за ромите во Република Македонија – јануари 2005 , [НАП за образование](#) , [НАП за здравство](#) , [НАП за вработување](#) , [НАП за домување](#) , [Оперативен план за образование](#) , [Оперативен план за здравство](#) , [Оперативен план за вработување](#) , [Оперативен план за домување](#) , [Национален акциски план за унапредување на општествената положба на Ромките во РМ \(2011-2013\)](#) , [Ревизија на Националните акциски планови од „Декадата за вклучување на Ромите 2005-2015„](#) и [Стратегијата за Ромите во Република Македонија за период 2009-2011](#) , [Програма за работа и Акционен план за Ромските информативни центри-РИЦ за периодот 2010-2012 година](#) , [Акционен план за подобрување на состојбата на Ромите и Синтите во областа на дејствување во ОБСЕ](#) , [Акционен план за подобрување на состојбата на Ромите и Синтите во областа на дејствување во ОБСЕ](#) , [Стратегија за интензивирање на социјалната инклузија на Ромите во системот на социјална заштита во Република Македонија за периодот 2012 – 2014 година](#)) , Општината Куманово го подготвува овој Акционен План за Декада на Ромите во Општина Куманово за период од 2012-2016 година.

³ Следејќи ја досегашната пракса за изработка на средорочни планови за 5 години, а наедно и имајќи го во предвид столбот домување и Законот за постапување со бесправно изградени објекти кој има важност 6 години т.е. до март 2017 година, работната група одлучи акциониот план да има важност 2012-2016 година .

ПРОФИЛ НА РОМСКАТА ЗАЕДНИЦА ВО ОПШТИНА КУМАНОВО :

Ромската популација во општината Куманово според пописот 2002 година брои 4.256 жители , пред се населени во Градот Куманово и тоа во населените Места „Средорек“ (која претставува чиста Ромска средина со евидентирани 600 стамбени објекти и над 2500 жители Роми), а останатото Ромско население е населено во населените места : „Перо Чичо“ , „Бавчи“ , „Стари Лозја“ , „Беѓиње“ , „Пармакови Ниви“ и во Централното Градско подрачје. Голем дел од нив се соочува со низа нерешени проблеми од областа на , непланска градба , нерешена инфраструктура , живеење во субстандардни услови за живеење и нерегулирани имотно правни односи . За тоа се земени постоечките аргументи и тоа , за населеното место Средорек која според постоечките Урбанистички Платови (ГУП) е лоцирана во зелено прометна површина и сите објекти во тој опфат (6 хектари) се бесправно изградени ⁴, што е вистински показател за проблемите од областа на домување. Дел од горе споменатите населби сеуште се соочуваат со проблеми и од инфраструктурен карактер и тоа : нерешени улични пристапи отворени атмосферски канали, нецелосна и несоодветна опфатеност со водоводна мрежа (Регистрирани се семејства кои користат вода за пиење од бунари), одводна канализација и нецелосна опфатеност со водоводна мрежа , одводна канализација (се уште во централното градско подрачје има семејства кој користат септички јами) и отпадни води , некавалитетно енергетско напојување, недоволен број на телефонски приклучоци и непокриеност со улично осветлување. Не е мал и бројот на евидентирани нестандартни објекти , руинирани , со стара или несоодветна електрична инсталација (75 објекти) . Истите претставуваат вистинска закана од аспект на пожари , рушење (делумно или целосно) .

Имајќи ги предвид новите законски регулативи за задолжително образование, некои системски проблеми се надминати но за жал законските одредби не се лесно применливи за поголем дел на семејства од Ромска популација.

Како основни причини за малиот одзив на Ромите во образованието се смета ниската свест на родителите за потребите од образованието , а особено се истакнува и нивниот лош социјален статус . Големиот процент на невработеност или лоши услови за домување, дисфункционални семејства и сл., се исто така причини за постоење на голем процент на необразовани роми во Општината Куманово или забележан раст на деца кои го напуштаат образовниот процес. Исто така нереалното декларирање на образованието како бесплатно се тангира како посериозен проблем. Според податоците на Секторот за образование , во учебната 2011/2012 година , во основното и средното образование во Општина Куманово , образованата настава ја посетуваат 635 ученици од Ромската заедница , од кои 69 во средните училишта , а 566 во основните . Во учебната 2011/2012 година во националната структура на наставниот кадар и во основните и во средните училишта нема наставници – Роми . За националната структура на административниот и техничкиот персонал немаме податоци .

Во општина Куманово , кога станува збор за ромската популација околу нивното вработување има повеќе проблеми на кои треба да се обрати внимание. Врз основа на статистичките податоци од Агенцијата за вработување на РМ во периодот на Март 2012 година евидентирани⁵ се 622 Роми , од кои 264 се жени.

⁴ Член 58 став 2 од Закон за градба („ Службен весник на РМ “ бр. 39 од 2012 – пречистен текст)

⁵ Извор Агенција за вработување на РМ , преглед на состојба од 31 Март 2012 година (<http://www.zvrm.gov.mk/WBStorage/Files/nacionalnost032012.pdf>)

Во општината Куманово , кога станува збор за ромската популација околу нивното вработување има повеќе проблеми на кои треба да се обрне внимание . Од нив најочувливи се недоволната информираност на Ромската популација за популарните мерки на Владата на РМ за вработување , но и големиот недостаток на интерес на невработени , работоспособни лица евидентирани во Агенцијата за вработување – за своите права и обврски кои произлегуваат од Законот за вработување и осигурување во случај на невработеност. Регистрирани се и проблеми кои произлегуваат од нискиот степен на образование на Ромите , но и од постоење на предрасуди и дискриминација од страна на дел од бизнис секторот за вработување на Ромската популација во малите и средните претпријатија . Клучен сегмент во реализација на формализирање на мали или семејни бизниси од страна на Ромите е поврзана од од нивниот социо – економска положба која исто така е пречка за нивната кредитна неспособност . Во оваа сфера треба да се истакне и несоодветната правична застапеност на Ромите при вработување во државните институции – согласно одредбите од Рамковниот договор. Постои и отсуство на претприемачки дух кај Ромската етничка заедница , односно не постои свест за размислување за сопствен ангажман во МСП. Не мали се и случаите на млади Роми кои стапуваат во брачна и вонбрачна заедница прерано , а жената ромка преферира да се одлучи на непланско раѓање на повеќе деца од што и произлегуваат проблеми за нејзина салаба заинтересираност за вработување. Според одредени евиденции од корисници на социјална парична помош во Општина Куманово во 2010 година евидентирани 1220 членови во 474 Ромски домаќинства. Од истите податоци од 2010 , евидентирани се и Роми корисници на додатоци и тоа 50 корисници на детски додаток , 44 лица на посебен додаток и еднократна парична помош за новороденчиња 142 .

На горе изнесеното се надоврзуваат и проблемите од здравството , кое евидентира исто така голем број на проблеми кои претежно бараат посистематски пристап на решавање . Имено во оваа област Ромите покажуваат одредена специфичност и се разликуваат од генералната слика за здравствена заштита на национално ниво. Сето тоа се должи на лошите услови на живеење , недоволно или немање на никакво образование , недостапност на здравствена заштита посебно за социјалните случаи , недоволна хигиена и слично. Сите овие фактори придонесуваат во оваа заедница да бидат регистрирани потреби кои ќе бидат насочени кон зголемување на едукацијата , здравствената свест и упатеност во однос на користење на здравствената заштита како превентивна мерка за спречување на заразни болести или намалување на ризици посебно кај помладата Ромска популација. Проблемите за редовна вакцинација се уште се присутни , со тоа што во евиденцијата⁶ на Здравствениот Дом од Куманово во 2011 година евидентирани се 65 деца од кои редовно примиле вакцина 31 , а 33 се не редовни и 1 дете е починато, а според евиденцијата во 2012 година од месец јануари до мај месец регистрирани се вкупно 27 деца од кои редовни се 13 , а 14 се неродовни. Во оваа проблематика , посебно провејува проблемот на деца иселени во странство така што статистиката од 2007 до 2010 година покрај редовните деца евидентира и 63 кои заминале надвор од границите на Републиката и 31 дете е непронајдено. Од областа на гинекологијата од страна на одделот при Медицинскиот Центар во Куманово се издвојуваат посебно проблемите кај адолесцентните трудници , кои поради нередовна гинеколошка контрола се соочуваат со последици , предвреме да го изгубат плодот , а тоа создава во одредени случаи и посериозни проблеми во понатамошниот развој на Ромските девојчиња. Од 1.800 пороѓаи годишно 10 % се жени Ромики.

---

⁶ Статистиките се извадени врз основа на адреса на живеење и тоа во оваа анализа се опфатени деца кои живеат во Средорек , Бавчи и на улица „ Анѓа Ранковиќ “ .

1. ВИЗИЈА :

„ КУМАНОВО , СОВРЕМЕНА МУЛТИКУЛТУРНА ЗАЕДНИЦА ВО КОЈА РОМИТЕ СЕ АКТИВЕН ИНТЕГРАТИВЕН ФАКТОР НА ОПШЕСТВЕНИОТ ЖИВОТ И СЕВКУПНИОТ РАЗВОЈ НА ОПШТИНАТА “

2. СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТИ ПО ОБЛАСТИ НА ДЕЛУВАЊЕ :

1. *Создавање на урбани населби за домување на Ромското население во Општина Куманово*
2. *Зголемен број на вработени Роми за 20% во период од 5 години.*
3. *Поголем број на образовани Роми како услов за нивна целосна социјална инклузија во Куманово*
4. *Целосен опфат на Ромските деца во Куманово во ситемот на основното и средното образование*
5. *Да се подобри здравствениот статус на Ромите во Куманово*

3. ПРОБЛЕМИ И ПОТРЕБИ ПО ОБЛАСТИ НА ДЕЛУВАЊЕ :

Конкретни проблеми и потреби кои се предмет на оваа програма се:

Домување

1. Бесправно изградени живеалишта
2. Неможност за користење на можности кои ги нуди Законот за бесправно изградени објекти во населбата Средорек
3. Недоволно развиена комунална инфраструктура
4. Гетоизирани Ромски населби
5. Неурбанизирани населби (урбана опрема)
6. Нерегулирани имотно правен статус на голем број на семејства од Ромска популација
7. Непостоење на култура на домување
8. Тенденција на појави на нови гетоизирани Ромски населби
9. Определен број на субстандардни живеалишта
10. Традиционални навики за заедничко живеење во гето.

Вработување

1. Голем број на невработени Роми
2. Несоодветна правична застапеност на Ромите при вработување во државните институции (согласно со Рамковниот Договор) и институции под надлежност на Локалната самоуправа
3. Низок степен на образование – пречка за вработување
4. Неинформираност на Ромите за активните мерки за самовработување

5. Мал број Роми кои работат на тезги (Пазар) се заинтересирани за формализирање на нивните бизниси
6. Предрасуди и недоверба помеѓу бизнис секторот и дел од невработените Роми .
7. Голем број на Роми немаат можности за подигање на кредити

Образование

Предучилишно образование

1. Мал број на ромски деца во предучилишните установи
2. Непознавање на Македонскиот јазик за вклучување во системот на образование
3. Немање на потребна документација за упис
4. Недостаток на просторни услови /училници и објекти/ за инклузија на ромските деца во предучилишните установи
5. Ниско образовно ниво на родителите и неможност на пружање на помош за образовни потреби

Основно образование

1. Нееднаков квалитет на знаења
  - Нееднакви предзнаења при влез во основното училиште
  - Непознавање на Македонскиот јазик (терминологија)
  - Немојност на родителите да им помогнат во учењето на материјалот
  - Немање на просторни услови за нормално учење
2. Недоволна вклученост на родителите во образовниот процес на своите деца
3. Напуштање на наставата во основните училишта од страна на Ромските деца поради :
  - Лоша социо-економска состојба
  - Недоволна соработка родители- училиште – ученик
  - Непознавање на различностите на културите
  - Нееднаков пристап на релација наставник – ученик
  - Недоволна развиена свест за значењето на образованието кај родителите
  - Непочитување на територијалната организација (која е застарена до степен на неефективност) на образовните институции при упис на учениците
4. Многу мал број на запишани ученици Роми го завршуваат основното образование во предвидениот рок
5. Одреден број на деца Роми без било каква попреченост во развојот се запишуваат во паралелки за деца со посебни потреби

Средно образование

1. Мал број ученици Роми го завршуваат средното образование поради малолетнички бракови , сезонски работи и др.
2. Евидентирани се извесни форми на стереотипи и предрасуди поради непознавање на Ромската култура и традиција од страна наставниците и учениците од останатите националности
3. Постои потреба од стипендирање на учениците Роми заради успешно и редовно комплетирање на средното образование

Високо образование

1. Мал број на завршени средношколци Роми од Куманово се запишуваат на Факултет

2. Постои потреба од стипендирање на учениците Роми заради успешно и редовно комплетирање на високото образование

Образование за возрасни

1. Голем број на неписмени Роми
2. Немање на официјална база на податоци за бројот на неписмени Роми
3. Слаба информираност, интерес и мотивација за докомплетирање на основно и средно образование
4. Голем број на Роми со неоформено основно или средно образование
5. Непостоење на образовни институции во Општина Куманово кои се формирани/лиценцирани за образование на возрасни

Здравство

1. Голем број граѓани од Ромската заедница не ги познават своите права и можности што ги нуди системот за здравствена заштита на РМ
2. Одреден број граѓани од Ромската заедница немаат регулирано лична и здравствена документација
3. Значителен број на деца Роми не се редовни при имунизација.
4. Во Куманово не постои база на податоци за вкупниот број на Роми кои имаат право и обврска на задолжителна имунизација
5. Нередовни гинеколошки прегледи на жената Ромка
6. Голем број на млади Роми се експонирани на сексуално преносливи болести и болести на зависности

4. ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА ПО ОБЛАСТИ НА ДЕЛУВАЊЕ :

Домување

ПРОГРАМСКА ЦЕЛ 1: Создадени предуслови за урбани населени места на ромското население во Општината Куманово

Краткорочна цел 1.1. Проценка на состојбите за домување во населбите Средорек и Бавчи

Краткорочна цел 1.2. Креирање на урбанистичка документација која ќе овозможи создавање на урбани населби во кои доминира Ромската популација

Краткорочна цел 1.3. Креирани услови за дислокација во нови локации

ПРОГРАМСКА ЦЕЛ 2: Подобрена комунална инфраструктура (водовод, канализација, електроинсталација и пат) во населбите каде тоа е потребно

Краткорочна цел 2.1. Подобрена водоводна мрежа во Ромските населени места

Краткорочна цел 2.2. Подобрена канализациона мрежа во Ромските населени места

Краткорочна цел 2.3. Подобрена патна инфраструктура во Ромските населени места

Краткорочна цел 2.4. Почиста животна средина во Ромските населени места

Вработување

ПРОГРАМСКА ЦЕЛ 3: Воведување на нови форми и облици на информирање на Ромите во областа на вработување

Краткорочна цел 3.1. Да се подобри информираноста на ромската популација во однос на активните мерки за вработување и законската регулатива при вработување во период од 5г

Краткорочна цел 3.2. Да се зголеми број на роми за 20% кои се вклучени во активните програми за вработување на пазарот на трудот.

ПРОГРАМСКА ЦЕЛ 4: Да се направи преквалификација и доквалификација на 30% од работноспособна ромска популација врз основа на потребите на пазарот на трудот за период од 5 год.

Краткорочна цел 4.1. Да се зголеми бројот на Ромите за 50% за користење на разни обуки за занимања кои се дефицитарни на пазарот на трудот;

Краткорочна цел 4.2. Зголеменост во делот на вработување за 15% на жените Ромки во период од 5 години.

ПРОГРАМСКА ЦЕЛ 5: Да се намали за 20% бројот на Ромите кои се вклучени во неформални бизниси преку нивно формализирање во период од 5 годни;

Краткорочна цел 5.1 Спроведување на мерки и иницијативи за легализирање на бизниси за 10% на годишно ниво во период од 5 год.

Краткорочна цел 5.2 Вработување на најмалку 5 високо образовани кадри во институциите на ситемот

Образование

Предучилишно образование

ПРОГРАМСКА ЦЕЛ 6: Зголемување на бројот на ромските деца во предучилишни установи за 10 % годишно ниво во период од 5 години

Краткорочна цел 6.1 Изработка и ажурирање на База на податоци за вкупен број деца со и без документи на возраст од 0 до 6 години

Краткорочна цел 6.2 Иницијатива за обезбедување на поддршка во однос на воспитно – образовната работа со деца за најмалку 10 % од вкупен број во период од 1 учебна година

Краткорочна цел 6.3 Развиени алатки за информирање на родителите

Краткорочна цел 6.4 Едукација и промоција за директна вклученост во воспитуванието и образованието на своите деца

ПРОГРАМСКА ЦЕЛ 7: Создавање на просторни услови за предучилишно образование

Краткорочна цел 7.1 Развој на проекти за поддршка на предучилишното образование (планирање и спроведување на предзнаење за училиште)

Краткорочна цел 7.2 Изградба на градинка во близина на населба во која доминира Ромската популација

ПРОГРАМСКА ЦЕЛ 8: Инклузија на ромските деца во фаза на предучилишното образование

Краткорочна цел 8.1 Мултиплицирање на билингвални паралелки во клоновите на Детската Градинка „ Ангел Шајче “ (Македонско - Ромски паралелки)

Краткорочна цел 8.2 Кампања за придобивките од билингвални паралелки

Основно образование

ПРОГРАМСКА ЦЕЛ 9: Намалување на бројот на ученици кои го напуштаат образованието по разни основи од основното образование

Краткорочна цел 9.1 Студија за осипување од основните училишта

Краткорочна цел 9.2 Развој на механизми и алатки за спречување на осипување

ПРОГРАМСКА ЦЕЛ 10: Јакнење на капацитетите на Ромските деца во образовниот процес

Краткорочна цел 10.1 Надополнување на пропуштените знаења од претходно пропуштениот материјал за најмалку 50 % од вкупниот број на ученици Роми кој покажуваат слаби резултати

Краткорочна цел 10.2 Организирање на воннаставни активности за да се дополни знаењето кај минимум 50% (на годишно ниво) од вкупниот број на ученици Роми.

Средно образование

ПРОГРАМСКА ЦЕЛ 11: Намалување на бројот на ученици кои се осипуваат под разни основи од средното образование

Краткорочна цел 11.1 Студија за осипување од средните училишта

Краткорочна цел 11.2 Развој на механизми и алатки за спречување на осипување

ПРОГРАМСКА ЦЕЛ 12: Јакнење на капацитетите на Ромските деца во образовниот процес

Краткорочна цел 12.1 Надополнување на пропуштените знаења од претходно пропуштениот материјал за најмалку 50 % од вкупниот број на ученици Роми кој покажуваат слаби резултати

Краткорочна цел 12.2 Организирање на воннаставни активности за да се дополни знаењето кај минимум 50% (на годишно ниво) од вкупниот број на ученици Роми.

Високо образование

ПРОГРАМСКА ЦЕЛ 13 : Да се зголеми бројот на Роми со завршено високо образование во Куманово за 5 години

Краткорочна цел 13.1 Стипендирање на Роми

Краткорочна цел 13.2 Развој на мотивациони модули за студирање

Образование за возрасни

ПРОГРАМСКА ЦЕЛ 14 : Намалување на бројот на возрасни Роми во Куманово кои имаат неоформено образование

Краткорочна цел 14.1 Поддршка на АВРМ за евиденција и анализа на бројот на Роми со неоформено образование

Краткорочна цел 14.2 Развој на мерки за мотивација за описменување на возрасните Роми

Краткорочна цел 14.3 Да се обезбеди лиценцирање на минимум една установа или организација во Куманово за комплетирање на основно образование на возрасни Роми .

Краткорочна цел 14.4 Да се обезбеди лиценцирање на минимум една установа или организација во Куманово за комплетирање на средно образование на возрасни Роми .

Здравство

ПРОГРАМСКА ЦЕЛ 15: Зголемување на бројот на имунизирани лица од 0-18 годишна возраст на Ромската популација во Општина Куманово за 30% до 2015 година

Краткорочна цел 15.1. Утврдување на број на лица 0-18 годишна возраст од Ромска Популација кои не се редовно или воопшто имунизирани до крајна 2012година

Краткорочна цел 15.2. Да се подобри информираноста кај 60% од вкупната Ромска популација во Општина Куманово за предноста од навременаимунизација докрај на 2013 година

Краткорочна цел 15.3. Зголемување на бројот на имунизирани лица од Ромската популација во Општина Куманово за 6% на годишно ниво до крајот на 2016 година

ПРОГРАМСКА ЦЕЛ 16: Зголемување за 30% на систематски прегледи кај Ромската популација во Општина Куманово на лица 0-6годишна возраст и до 18 годишна возраст на лица вон образовен систем

Краткорочна цел 16.1. Утврдување на број на лица кои немаат извршено редовни систематски прегледи до крај на 2012 година

Краткорочна цел 16.2. Да се подобри информираноста за 60% од вкупната Ромска популација во Општина Куманово за бенефитот од редовните систематски прегледи до крај на 2016 година

Краткорочна цел 16.3. Спроведување на систематски прегледи кај Ромска популација во Општина Куманово кај лица на возраст 0-18 години кои не се опфатени во системот на формално образование во периодот март-октомври на годишно ниво до крај на 2016 година

ПРОГРАМСКА ЦЕЛ 17: Намалување на број на ново заболени лица од болести на зависности и превенција на адолесцентни бремености кај РЗ во Куманово за најмалку 6% на годишно ниво во однос на состојбата утврдена заклучно со 31.12.2012 година

Краткорочна цел 17.1. Утврдување на број на лица уживатели на опојни дроги и алкохол и заклучно со 31.12.2012 година

Краткорочна цел 17.2. Да се подобри информираноста кај најмалку 200 млади Роми за штетното влијание на опојните дроги, алкохол, и ризиците на адолесцентните бремености и раѓања на годишно ниво до крај на 2016 година

Краткорочна цел 17.3. Да се подобри информираноста за правата од законот за здравствена заштита во однос на болестите на зависности, адолесцентната бременост, на најмалку 200 млади Роми на годишно ниво до крај на 2016 г.

Краткорочна цел 17.4. Да се олесни пристапот на Ромите до здравствените услуги преку вклучување на ромски здравствени медијатори .

5. АКТИВНОСТИ , МЕРКИ , МОЖНИ ПРОЕКТИ :

Домување

Клучни мерки во однос на целта **Создадени предуслови за урбани населени места на ромското население во Општината Куманово** се :

- Проценка на состојбите за домување во населбите Средорек и Бавчи
- Креирање на урбанистичка документација која ќе овозможи создавање на урбани населби во кои доминира Ромската популација
- Креирани услови за дислокација во нови локации

За **да се Подобри комуналната инфраструктура (водовод , канализација , електроинсталација и пат) во населбите каде тоа е потребно** , ќе се работи на :

- Подобрена водоводна мрежа во Ромските населени места
- Подобрена канализациона мрежа во Ромските населени места
- Подобрена патна инфраструктура во Ромските населени места
- Почиста животна средина во Ромските населени места

Вработување

Клучни мерки во однос на целта **Воведување на нови форми и облици на информирање на Ромите во областа на вработување** се:

- Про-активно информирање на Ромите за активните мерки за вработување;
- Подобрување на информираноста и вклучување на Ромите во обуки за познат работодавец;
- Партиципативна обука на Ромите за дефицитарни занимања;
- Про-активно информирање Вклучување на Ромите во практиканство;
- Подобрување на информираноста и вклучување на Ромите во обуки за непознат работодавец;

За **да се направи преквалификација и доквалификација на 30% од работно-способната ромска популација врз основа на потребите на пазарот на трудот за период од 5 год.** ќе се работи на:

- Зголемување на бројот на Ромите за 50% кои ќе учествуваат на разни обуки за занимања кои се дефицитарни на пазарот на трудот;

- Зголемување на бројот на жените Ромки во програми за вработување за најмалку 15% до крајот на 2015г.

За да се намали бројот на Ромите кои се вклучени во неформални бизниси за најмалку 20% преку нивно формализирање до крајот на 2015г. ќе се работи на:

- Спроведување на мерки и иницијативи за легализирање на најмалку 4% од бизнисите на годишно ниво во период од 5 год.
- Вработување на најмалку 5 високо образовани кадри (кои моментално имаат нелегални бизниси) во институциите на ситемот

Образование

Предучилишно образование

Клучни мерки во однос на целта **Зголемување на бројот на ромските деца во предучилишни установи за 10 % годишно ниво во период од 5 години** се:

- Изработка и ажурирање на База на податоци за вкупен број деца со и без документи на возраст од 0 до 6 години
- Иницијативи за обезбедување на поддршка во однос на воспитно – образовната работа со деца за најмалку 10 % од вкупен број во период од 1 учебна година
- Ќе се развиваат и применуваат алатки за информирање на родителите
- Ќе се едукацираат родителите и ќе се промовира важноста на нивната директна вклученост во воспитуванието и образованието на нивните деца

За да се создадат просторни услови за предучилишно образование ќе се:

- Развиваат проекти за поддршка на предучилишното образование (планирање и спроведување на предзнаење за училиште)
- Изгради градинка во близина на населба во која доминира Ромската популација

Клучни мерки во однос на целта **Инклузија на ромските деца во фаза на предучилишното образование** се:

- Мултипликација на билингвалните паралелки во клоновите на Детската Градинка „ Ангел Шајче “ (Македонско - Ромски паралелки)
- Имплементација на кампања за промоција на придобивките од билингвални паралелки

Основно образование

За да се намали бројот на ученици кои по разни основи го напуштаат основното образование ќе се:

- Подготви студија за осипување од основните училишта
- Развиваат и применуваат механизми и алатки за спречување на осипување

Клучни мерки во однос на целта **Јакнење на капацитетите на Ромските деца во образовниот процес** се:

- Надополнување на пропуштените знаења од претходно пропуштениот материјал на најмалку 50 % од вкупниот број на ученици Роми кој покажуваат слаби резултати
- Организираат вон-наставни активности за да се дополни знаењето кај најмалку 50% ученици Роми на годишно ниво.

Средно образование

За да се намали бројот на ученици кои по разни основи го напуштаат средното образование ќе се:

- Подготви студија за осипување од средните училишта
- Развиваат и применуваат механизми и алатки за спречување на осипување

Клучни мерки во однос на целта **Јакнење на капацитетите на Ромските деца во образовниот процес** се:

- Надополнување на пропуштените знаења од претходно пропуштениот материјал кај најмалку 50 % од вкупниот број на ученици Роми кој покажуваат слаби резултати
- Организирање вон-наставни активности за да се дополни знаењето кај најмалку 50% ученици Роми на годишно ниво.

Високо образование

За да се зголеми бројот на Роми со завршено високо образование во Куманово до крајот на 2015 г. клучни мерки кои ќе се имплементираат се:

- Стипендирање на Роми
- Развој на мотивациони модули и модули за поддршка на студирање

Образование за возрасни

Клучни мерки во однос на целта **Намалување на бројот на возрасни Роми во Куманово кои имаат неоформено основно и средно образование** се:

- Развој на мерки за мотивација за описменување на возрасните Роми
- Поддршка на АВРМ за евиденција и анализа на бројот на Роми со неоформено основно и средно образование
- Обезбедување лиценца за минимум една установа или организација во Куманово за комплетирање на основно образование на возрасни.
- Обезбедување лиценца за минимум една установа или организација во Куманово за комплетирање на средно образование на возрасни.

Здравство

Клучни мерки за остварување на целта **Зголемување на бројот на имунизирани лица од 0-18 годишна возраст од Ромската популација во Општина Куманово за 30% до крајот на 2015 година** се:

- Утврдување на број на лица 0-18 годишна возраст од Ромска Популација кои не се редовно или воопшто имунизирани до крај на 2012година

- Подобрување на информираноста кај 60% од вкупната Ромска популација во Општина Куманово за предноста од навремена имунизација до крај на 2013 година
- Зголемување на бројот на имунизирани лица од Ромската популација во Општина Куманово за 6% на годишно ниво до крајот на 2016 година

За зголемување на бројот на систематски прегледи кај Ромската популација за 30% во Општина Куманово на лица вон образовниот систем на возраст од 0 -6 г. како и она оние на возраст до 18 г. ќе се:

- Утврди бројот на лица кои немаат извршено редовни систематски прегледи до крај на 2012 година
- Подобри информираноста кај најмалку 60% од вкупната Ромска популација во Општина Куманово за бенефитот од редовните систематски прегледи до крај на 2016 година
- Спроведат систематски прегледи кај Ромската популација во Општина Куманово кај лица на возраст 0-18 години кои не се опфатени во системот на формално образование во периодот март-октомври на годишно ниво до крај на 2016 година

За да се намали бројот на ново заболени лица од болести на зависности и превенција на адолесцентни бремености кај РЗ во Куманово за најмалку 6% на годишно ниво во однос на состојбата утврдена заклучно со 31.12.2012 година ќе се:

- Утврди бројот на лица уживатели на опојни дроги и алкохол и заклучно со 31.12.2012 година
- Подобри информираноста кај најмалку 200 млади Роми за штетното влијание на опојните дроги, алкохол, и ризиците на адолесцентните бремености и раѓања на годишно ниво до крај на 2016 година
- Подобри информираноста за правата од законот за здравствена заштита во однос на болестите на зависности, адолесцентната бременост, на најмалку 200 млади Роми на годишно ниво до крај на 2016 г.
- Вклучување на ромски здравствени медијатори во процесот на воспоставување на полесна комуникација на Ромите со здравствените устанози

6. ОЧЕКУВАНИ РЕЗУЛТАТИ И ПОКАЗАТЕЛИ НА УСПЕХОТ

Домување

Очекувани резултати и индикатори во однос на **Создадени услови за урбани населени места на ромското население во Општината Куманово** се :

- Погolem дел од предвидениот простор може да се пренамени од зелена површина во област за домување;
- Конкретни мерки за решавање на домувањето на семејствата кои неможат да се урбанизираат во Средорек и Бавчи;

- Зголемен интерес за решавање на легално стамбено прашање (и на бесправно изградени и на нови објекти) ;
- Погolem број на поднесени барања за легализација да го имат остварено своето законско право за легализација на својот бесправно изграден објект;
- Зголемен број на подносители на барања кои искористиле бесплатна правна помош ;
- Поддржани семејства со заеми / финансиска поддршка
- Изготвени ажурирани подлоги ;
- Усвоен нов ГУП ;
- Усвоени ДУП'ови за Средорек , плус за две нови локации (ново проектирана и Пармакови ниви) ;
- Минимум две посочени локации за дислокација ;
- Трансформирани локации од државно во општинско земјиште , изготвена техничка документација .

Очекувани резултати и индикатори во однос на **подобра комунална инфраструктура (водовод, канализација , електроинсталација и пат) во населбите каде тоа е потребно се :**

- Зголемен број на легални приклучени семејства на водоводна мрежа и канализациона мрежа
- Зголемена метража во км должни на патна инфраструктура во населбите во кои доминира Ромската популација ;
- Поставена урбана опрема во Ромските населби ;
- Подигната свест за заштита на животната средина во Ромските населби

Вработување

Очекувани резултати и индикатори во однос на **Воведувањето на нови форми и облици на информирање на Ромите во областа на вработување се:**

- Зголемен број на информирани Роми за активните мерки за вработување;
- Вкупен број на информирани Роми за активните мерки за вработување;
- Подобрена информираност и вклученост на Ромите во обуки за познат работодавец;
- Број на информирани и вклучени Роми во обуки за непознат работодавец;
- Вкупен број на обучени Роми за дефицитарни занимања;
- Вкупен број на Вклучени Роми во практиканство;
- Подобрена информираност и вклученост на Ромите во обуки за непознат работодавец;
- Број на информирани и вклучени Роми во обуки за непознат работодавец;

Очекувани резултати и индикатори во однос на **преквалификацијата и доквалификацијата на 30% од работно-способната ромска популација врз основа на потребите на пазарот на трудот за период од 5 год. се:**

- Зголемен број на Роми кои ќе учествуваат на разни обуки за занимања кои се дефицитарни на пазарот на трудот за најмалку 50%;
- Зголемен бројот на жените Ромки кои се вклучени во програми за вработување за најмалку 15% до крајот на 2015г.

Очекувани резултати и индикатори во однос на **намалувањето на бројот на Ромите кои се вклучени во неформални бизниси за најмалку 20% преку нивно формализирање до крајот на 2015 г. се:**

- Спроведени мерки и иницијативи за легализирање
- Легализирани најмалку 4% од бизнисите на годишно ниво во период од 5 год.
- Најмалку 5 високо образовани кадри (кои моментално имаат нелегални бизниси), вработени во институциите на ситемот

Образование

Предучилишно образование

Очекувани резултати и индикатори поврзани со **Зголемувањето на бројот на ромските деца во предучилишни установи за 10 % годишно ниво во период од 5 години се:**

- Изработена и ажурирана База на податоци за вкупен број деца со и без документи на возраст од 0 до 6 години
- Подготвени и поднесени иницијативи за обезбедување на поддршка во однос на воспитно – образовната работа со деца
- Обезбедена поддршка за најмалку 10 % од вкупен број на годишно ниво
- Развиени и применети алатки за информирање на родителите
- Едуцирани родители /број/
- Промовирана важноста на директна вклученост на Родителите во воспитуванието и образованието на нивните деца

Очекувани резултати и индикатори во однос на **создавањето на просторни услови за предучилишно образование се:**

- Развиени проекти за поддршка на предучилишното образование (планирање и спроведување на предзнаење за училиште)
- Изградена градинка во близина на населба во која доминира Ромската популација до крајот на 2015г.

Очекувани резултати и индикатори во однос на **Инклузијата на Ромските деца во предучилишното образование се:**

- Мултиплицирани билингвалните паралелки во клоновите на Детската Градинка „ Ангел Шајче “ (Македонско - Ромски паралелки)
- Имплементирана кампања за промоција на придобивките од билингвални паралелки

Основно образование

Очекувани резултати и индикатори на **намалувањето на бројот на ученици кои го напуштаат основното образование по разни основи се:**

- Подготвена студија за осипување од основните училишта
- Развиени и применети механизми и алатки за спречување на осипување
- Број на механизми

- Број на алатки
- Број на ученици вклучени во програмите

Очекувани резултати и индикатори во однос на **Јакнењето на капацитетите на Ромските деца во образовниот процес** се:

- Подобрен успехот кај најмалку 50 % од вкупниот број на ученици Роми кој покажуваат слаби резултати
- Организирани вон-наставни активности за да се дополни знаењето кај најмалку 50% ученици Роми на годишно ниво.
- Број на активности, Број на часови, број на вклучени ученици

Средно образование

Очекувани резултати и индикатори поврзани со **намалувањето на бројот на ученици кои го напуштаат средното образование по разни основи** се:

- Подготвена студија за осипување од средните училишта
- Развиени и применети механизми и алатки за спречување на осипување
- Број на механизми
- Број на алатки
- Број на ученици вклучени во програмите

Очекувани резултати и индикатори поврзани со целта **Јакнење на капацитетите на Ромските деца во образовниот процес** се:

- Подобрени знаења од претходно пропуштениот материјал кај најмалку 50 % од вкупниот број на ученици Роми кој покажуваат слаби резултати
- Број на организирани вон-наставни активности за да се дополни знаењето кај најмалку 50% ученици Роми на годишно ниво.
- Вкупен број на ученици вклучени во програмите

Високо образование

Очекувани резултати и индикатори во однос на **Зголемувањето на бројот на Роми со завршено високо образование во Куманово до крајот на 2015 г.** се:

- Вкупниот број на Роми со завршено високо образование
- Број на Роми кои добиле стипендија
- Број на развиени мотивациони модули
- Број на развиени модули за поддршка на студирање
- Вкупен број на студенти вклучени во програмите

Образование за возрасни

Очекувани резултати и индикатори во однос на **Намалувањето на бројот на возрасни Роми во Куманово кои немаат оформено основното и средното образование** се:

- Број на развиени мерки за мотивација за описменување на возрасните Роми
- Подобрен опфатот на евидентирани Роми во АВРМ
- Подготвена листа на Роми со неоформено основно и средно образование кои се пријавени во АВРМ
- Обезбедена лиценца за минимум една установа или организација во Куманово за комплетирање на основно образование на возрасни.

- Обезбедена лиценца за минимум една установа или организација во Куманово за комплетирање на средно образование на возрасни.

Здравство

Очекувани резултати и индикатори кога е во пршање **Зголемувањето на бројот на имунизирани лица од 0-18 годишна возраст од Ромската популација во Општина Куманово за 30% до крајот на 2015 година се:**

- Утврден точниот број на лица 0-18 годишна возраст од Ромска Популација кои не се редовно или воопшто имунизирани до крај на 2012 година
- Подобрена информираноста кај 60% од вкупната Ромска популација во Општина Куманово за предноста од навремена имунизација до крај на 2013 година
- Број на Роми вклучени во информативно-едукативните програми
- Зголемен бројот на имунизирани лица од Ромската популација во Општина Куманово за 6% на годишно ниво до крајот на 2015 година
- Вкупниот број на имунизирани Роми во предвидениот рок

Очекувани резултати и индикатори во однос на **зголемувањето на бројот на систематски прегледи кај Ромската популација за 30% во Општина Куманово на лица вон образовниот систем на возраст од 0 - 6 г. како и оние на возраст до 18 г. се:**

- Утврден бројот на лица кои немаат извршено редовни систематски прегледи до крај на 2012 година
- Подобрена информираноста кај најмалку 60% од вкупната Ромска популација во Општина Куманово за бенефитот од редовните систематски прегледи до крај на 2016 година
- Спроведени систематски прегледи кај Ромската популација во Општина Куманово кај лица на возраст 0-18 години кои не се опфатени во системот на формално образование во периодот март-октомври на годишно ниво до крај на 2016 година
- Вкупен број на прегледани лица

Очекувани резултати и индикатори во однос на **намалувањето на бројот на ново заболени лица од болести на зависности и превенцијата на адолесцентни бремености кај РЗ во Куманово за најмалку 6% на годишно ниво во однос на состојбата утврдена заклучно со 31.12.2012 година се:**

- Утврден бројот на лица уживатели на опојни дроги и алкохол и заклучно со 31.12.2012 година
- Подобрена информираноста кај најмалку 200 млади Роми за штетното влијание на опојните дроги, алкохол, и ризиците на адолесцентните бремености и раѓања на годишно ниво до крај на 2016 година
- Подобри информираноста за правата од законот за здравствена заштита во однос на болестите на зависности, адолесцентната бременост, на најмалку 200 млади Роми на годишно ниво до крај на 2016 г.

- Вкупен број на Роми од Куманово опфатени во здравствени превентивни информативно едукативни програми
- Подобрена информираност и олеснет пристап на Ромите до здравствена заштита и социјални услуги

7. БУЏЕТ

За спроведување на оваа програма вкупната потребна сума е 67.051.400,00 денари.

За спроведување на активностите на оваа програма за 2012 година планираниот буџет е : 3.079.000,00 денари , за 2013 година е: 21.999.999,00 денари , за 2014 година е: 21.163.999,00 денари , за 2015 година е : 13.374.202,00 денари и за 2016 година планираниот буџет изнесува 7.434.200,00 денари .

Дел од овие средства ќе бидат обезбедени од МТСП , дел преку финансиска поддршка од ЕЛС , а дел од други извори преку спонзорства и донации .

Буџетот на програмава претставува отворена финансиска конструкција .

Пресметката на буџетот е направена во денари .

БУЏЕТ /ТАБЕЛА/

Вкупно трошоци по години		СТОЛБА			
		Домување	Вработување	Образование	Здравство
2012	3.079.000,00	2.856.200,00	222.800,00		
2013	21.999.999,00	12.370.866,00	222.800,00	7.832.333,00	1.574.000,00
2014	21.163.999,00	14.064.866,00	222.800,00	6.612.333,00	264.000,00
2015	13.374.202,00	6.875.068,00	222.800,00	6.012.334,00	264.000,00
2016	7.434.200,00	6.208.400,00	222.800,00	739.000,00	264.000,00
ВКУПНО	67.051.400,00	42.375.400,00	1.114.000,00	21.196.000,00	2.366.000,00

8. МЕРКИ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ПРОГРАМАТА

1. Општината се грижи за овозможување на услови за имплементација и воспоставување на механизми за следење на напредокот на овој Локален Акционен План.
2. За таа цел, може да се организираат комисии, механизми на партнерство и/или работни групи во соработка со други органи на јавната администрација, како и со активни граѓански здруженија.

3. Со сето ова ќе се осигури дека се дискутираат, утврдуваат и буџетираат приоритетни активности од ЛАП и истите навреме се вклучуваат во Годишната програма на општината.
4. Заради постигнување на позитивни резултати и висок степен на ефективност и ефикасност во имплементацијата на ЛАП општината назначува Лице за контакт кое во исто време е одговорно за менаџирањето со истиот. Примарната улога на лицето за контакт за ЛАП ќе биде да ја поттикнува имплементацијата на ЛАП.
5. Задачи на лицето за контакт се:
  - Собирање информации за имплементацијата на ЛАП и поднесување годишен извештај до Советот на општината;
  - Контакт лицето ќе биде врска меѓу општината и потенцијалните засегнати страни како што се: органи и агенции на централната власт, образовни институции, НВОи, донатори и др.);
  - Контакт лицето ќе одговара на нивни барања за конкретни или општи аспекти на ЛАП и ќе се грижи тие да ги добиваат информациите и поддршката кои им се потребни за да имплементираат активности кои се вклучени во ЛАП.
  - Контакт лицето ќе ја организира соработката за прашања поврзани со имплементацијата на ЛАП со други вклучени институции / имплементатори и граѓански организации.
  - По налог на Советот на општината или на Градоначалникот, извршувањето на некои од овие задачи може да се делегира на други засегнати страни под услови и за имплементација кои се споменати претходно.
6. Лице за контакт во Општина Куманово за овој Локален Акционен План ќе биде назначено со посебно Решение од Градоначалникот на општина Куманово .

АКЦИОНЕН ПЛАН

- ДОМУВАЊЕ
- ВРАБОТУВАЊЕ
- ОБРАЗОВАНИЕ
- ЗДРАВСТВО

ДОМУВАЊЕ

Програмска цел 1: Создадени предуслови за урбани населени места на ромското население во Општината Куманово

Активности	Очекувани резултати	Индикатори	Рок	Можен имплементатор	Буџет		
					Сума	Можен извор	Коментар
КЦ 1.1. Проценка на состојбите за домување во населбата Средорек и Бавчи							
Изработка на Студија за стратешка оценка за влијание врз животната средина	Над 60% од предвидениот простор да може да се пренамени	Изработена студија за животна средина и Одобрение или Мислење од Министерство за животна средина	Јануари / Јуни 2013	НВО ЕЛС Мин.за животна средина	92.400,00	НВО Донатори	
Изработка на Физибилити студија за домување на ромското население во Местата Средорек и Бавчи	Конкретни мерки за решавање на домувањето на семејствата кои неможат да се урбанизираат во Средорек и Бавчи	Изработена Физибилити студија	Јуни / Декември 2013	НВО	1.232.000,00	НВО Донатори	
Подигање на јавната свест преку пропагандна кампања за предложените мерки и за законските регулативи за домување	Зголемен интерес за решавање на легално стамбено прашање (и на бесправно изградени и на нови објекти)	Подигната свест на 70% од Ромската популација	Јуни 2012 / Јуни 2013	НВО	1.232.000,00	НВО Донатори	
Спроведување на процес на Легализација на бесправно изградени објекти	Над 60 % од поднесените Барања за легализација да добијат Урбанистичка согласност за бесправен објект (и	Документација за сопственост по завршен процес на легализација	2012-2016	ЕЛС	0,00		Се работи за системски организиран процес врз основа на Закон затоа не

	имотен лист за сопственост)						се потребни средства
Правна поддршка за подносителите на барања за легализација	Искористена правна помош од страна на минимум 80 % од подносителите на барања	Број на семејства кои имаат добиено правна поддршка	2012,2013, 2014	НВО	46.200,00	НВО Донатори	
Финансиска поддршка за подносителите на барања за легализација	Поддржани семејства со заеми / финансиска поддршка	Број на поддржани семејства	2012 / 2016	НВО	2.464.000,00	НВО Хабитат (заеми)	
КЦ 1.2. Креирање на урбанистичка документација која ќе овозможи создавање на урбани населби во кои доминира Ромската популација							
Ажурирани геодетски подлоги	Изготвени ажурирани подлоги	Ажурирани подлоги за 1000 куќи	Јануари / Јуни 2013	ЕЛС	61.600,00	ЕЛС	
Донесување на нов ГУП	Усвоен ГУП на Совет	Усвоен ГУП	2012 , 2013,2014	ЕЛС	3.696.000,00	ЕЛС	
Изработка на ДУП-ови	Усвоени ДУП-ови за Средорек – плус две нови локации (Пармакови Ниви)	Усвоени 4 ДУП-ови	2013-2014	ЕЛС	492.800,00	ЕЛС	
КЦ 1.3. Креирани услови за дислокација во нови локации							
Анализа на резултати од Физибилити студија	Минимум 2 посочени локации за дислокација	2 одредени локации	Јануари / Мај 2014	Централна Власт , ЕЛС, МТВ и МЖСПП	0,00	ЕЛС	Тековна активност
Изнаоѓање на земјиште и изработка на техничка документација за инфраструктура	Трансформирани локации од државно во општинско земјиште , изготвена техничка документација	2 трансформирани локации и минимум 2 технички документи за канализација , 2 технички документи за вода и 2 технички документи за пат	Јануари / Јуни 2014	ЕЛС	3.696.000,00	ЕЛС МТВ	

Програмска цел 2: Подобрена комунална инфраструктура (водовод, канализација, електроинсталација и пат) во населбите каде тоа е потребно

Активности	Очекувани резултати	Индикатори	Рок	Можен имплементатор	Буџет		
					Сума	Можен извор	Коментар
КЦ 2.1. Подобрена водоводна мрежа во Ромските населени места							
Изработка на техничка документација за водоводна мрежа	Готови технички проекти со сите фази и потребни дозволи	Минимум 3 проекти за период од 3 години	2013-2016	ЕЛС ЈП	2.000.000,00	ЕЛС ЈП	Би се користела можност и аплицирање до МТВ или Донатори
Комплетна изградба на водоводна мрежа (изведба) каде има услови ⁷	Број на корисници на водоводна мрежа	Приклучени легално 70% од семејствата на водоводна мрежа	2013-2016	ЕЛС ЈП	6.000.000,00	ЛС , ЈП , МТВ Донатори	
Ревитализација на постоечка водоводна мрежа	Метри на ревитализирана водоводна мрежа	Подобро водоснабдување за 80% на ромските семејствата	2013-2014	ЕЛС ЈП	3.000.000,00	ЛС , ЈП , МТВ Донатори	
КЦ 2.2. Подобрена канализациона мрежа во Ромските населени места							
Изработка на техничка документација за канализациона мрежа	Готови технички проекти со сите фази и потребни дозволи	Минимум 3 проекти за период од 3 години	2013-2015	ЕЛС ЈП	2.000.000,00	ЕЛС ЈП	Би се користела можност и аплицирање до МТВ или Донатори
Комплетна изградба на канализациона мрежа (поврзување со фекален колектор) - (изведба)	Број на корисници на канализациона мрежа	Приклучени легално 70% од семејствата на нова канализациона мрежа	2013-2016	ЕЛС ЈП	6.000.000,00	ЛС , ЈП , МТВ Донатори	

⁷ Каде има услови се мисли во урбанизирани населби кои имаат ДУП и можност за вадење на комплетна урбанистичка документација (дозволи и сл.)

Ревитализација на постоечка канализациона мрежа	Метри на ревитализирана водоводна мрежа	80% на ромските семејствата кои немале приклучок до крајот на 2016 имаат	2013-2016	ЕЛС ЈП	3.000.000,00	ЛС , ЈП , МТВ Донатори	
КЦ2.3. Подобрена патна инфраструктура во Ромските населени места							
Изработка на техничка документација за соодветна патна инфраструктура	Готови технички проекти со сите фази и потребни дозволи	Минимум 3 проекти за период од 3 години	2012-2014	ЛС ЈП	1.500.000,00	ЛС ЈП	
Изградба на патна инфраструктура	Метри изградена патна инфраструктура	Минимум два проекти имплементирани за 3 години	2013-2016	ЛС ЈП	3.000.000,00	ЛС , ЈП , МТВ Донатори	
Санирање на патна инфраструктура	Подобрена патна инфраструктура	Минимум 3 улици реконструирани за период од 3 години	2013-2016	ЛС ЈП	2.000.000,00	ЛС , ЈП , МТВ Донатори	
КЦ2.4. Почиста животна средина во Ромските населени места							
Набавка на урбаната опрема (канти за ѓубре – мали и големи, клупи за седење и сл.)	Создадени услови за заштита на животната средина во некои Ромски населби и добивање на урбан лик	Поставена урбана опрема (мин. 50 канти за отпад и 30 клупи , 3 автобуски постројки)	2012-2016	ЛС НВО	431.200,00	Донатори	
Едукација на население за заштита на животната средина	Зголемена свест на Ромската популација за заштита на животната средина и природата	Минимум 5 во период од 4 години Имплементирани кампањи , едукативни работилници и сл.	2012-2016	ЛС НВО	431.200,00	Донатори	

ВРАБОТУВАЊЕ

Програмска цел 1: Воведување на нови форми и облици на информирање на Ромите во областа на вработување

Активности	Очекувани резултати	Индикатори	Рок	Можен имплементатор	Буџет		
					Сума	Можен извор	Коментар
КЦ 1.1. Да се подобри информираноста на ромската популација во однос на активно мерки за вработување и законската регулатива при вработување во период од 5 години;							
Одржување на трибини и работни средби со ромското население	Информирани роми во поглед на активните мерки за вработување за 30% Одржани најмалку седум трибини на годишно ниво	Број на одржани трибини три на годишно ниво број на учесници на одржани трибини	континуирано 2012-2016	НВО, ЛС, Агенција за вработување	42.000,00	Донатори АВРМ	
Печатење на едукативни – информативни флаери Теренско информирање на роми,	Информирани роми во поглед на активните мерки за вработување за 30% Најмалку четири теренски активности на годишно ниво	Број на одржани трибини број на информирани лица број на печатени флаери	континуирано 2012-2016	НВО, Агенција за вработување	96.000,00	МТСП АВРМ НВО-донатор	
КЦ 1.2. Да се зголеми број на роми за 20% кои се вклучени во активни програми за вработување на пазарот на трудот.							
Медиуска презентација за активните мерки на државните институции.	Информирани роми во поглед на активните мерки за вработување за 30% Најмалку две оржани прес конференции	Број на медиумски настани Број на оджани прес конференции	континуирано 2012-2016	НВО, Агенција за вработување	48.000,00	НВО-донатор	
Одржување на редони средби со агенција за вработување во однос за актини мерки на владата	Развиена соработка и информираност на најмалку две НВО со АВРМ	Број на одржани средби во агенција за вработување	континуирано 2012-2016	НВО, Агенција за вработување	0,00	НВО-АВРМ	

Програмска цел 2: Да се направи преквалификација и доквалификација на 30% од работно способна ромска популација врз основа на потребите на пазарот на трудот за период од 5 години;

Активности	Очекувани резултати	Индикатори	Рок	Можен имплементатор	Буџет		
					Сума	Можен извор	Коментар
КЦ 2.1. Да се зголеми бројот на Ромите за 50% за користење на разни обуки за занимања кои се дефицитарни на пазарот на трудот;							
Формирање локален тим за организирање на средби обуки во област за вработување	Формиран тим со 7 претставници од ЛС, НВО и АВРМ	Број на одржани средби на тимот	континуирано 2012-2016	АВРМ , НВО и ЛС	0,00	АВРМ , НВО и ЛС	
Формирање на информативен бизнис центар	Оржани најмалку 5 средби годишно со бизнисмени	Број на одржани состаноци со бизнисмените	5 пати на годишно од 01.09 2012-2016	АВРМ , НВОи ЛС	40.000,00	АВРМ и ЛС донатор	
Организирање на курсеви за преквалификација и доквалификација , според потребите на пазарот	Обучени најмалку 20 лица со стекнати дипломи на годишно ниво Вработени најмалку 10 роми на годишно ниво	Број на обучени лица Број на дипломи Број на вработени роми	Два пати годишно 2012-2016	АВРМ , НВОи ЛС	429.000,00	донатор	
КЦ 2.2. Зголеменост во делот на вработување за 15% на жените Ромки во период од 5 години.							
Организирање на работилници за мотивирање за вработување	Зголемен број на заинтересирани жените за 30%за вработување	Број на жени вклучени во работилниците Број на вработени жени	Четири пати на годишно ниво 2012-2016	НВО,АВРМ	10.000,00	Донатор, НВО	

Организирање на обуки за преквалификација и доквалификација за жени ромки	Најмалку 20 жени на обучени годишно ниво	Број на обучени жени Број на дипломи	Два пати годишно 2012-2016	НВО, АВРМ	429.000,00	Донатор	
---	--	---	-------------------------------	-----------	------------	---------	--

Програмска цел 3: Да се намали за 20% бројот на Ромите кои се вклучени во неформални бизниси преку нивно формализирање во период од 5 година.

Активности	Очекувани резултати	Индикатори	Рок	Можен имплементатор	Буџет		
					Сума	Можен извор	Коментар
КЦ 3.1 Спроведување на мерки и иницијативи за легализирање на бизниси за 10% на годишно ниво во период од 5 години							
Обука за сопствен бизнис и помош при регистрација на мали и средни предпријатија	Регистрирани пет фирми за мали и средни претпријатија На годишно ниво	Број на одржани средби и добиени податоци од регистрирани фирми	4 пати годишно 01.06 2012-2016	АВРМ и НВО	5.000,00	АВРМ ,НВО и ЛС	
Организирање на средби со лица кои имаат неформален бизнис	Регистрирање на минимум пет фирми на годишно ниво	Број на регистрирани фирми	4 пати годишно ниво и по потреба 01.06 2012-2016	НВО. АВРМ	5.000,00	АВРМ ,НВО и ЛС	
Организирање на средби со банки и институции за кредитирање за отварање на мали и средни предпријатија	Регистрирање на минимум пет фирми на годишно ниво	Број на регистрирани фирми	4 пати годишно ниво и по потреба 01.06 2012-2016	НВО, АВРМ	5.000,00	АВРМ ,НВО и ЛС	
КЦ 3.2.Вработување на најмалку 5 високо образовани кадри во институциите на ситемот							
Спроведување на охридски рамковен договор	Вработување на рому минимум по тројца во државни институции на годишно ниво	Број на вработени рому во државни институции	4 пати годишно ниво во период од 2011-2016	ЛС,НВО	5.000,00	АВРМ ,НВО и ЛС	

ОБРАЗОВАНИЕ

Програмска цел 4: Воведување на мерки за зголемување на % на Ромските деца во предучилишно образование

Активности	Очекувани резултати	Индикатори	Рок	Можен имплементатор	Буџет		
					Сума	Можен извор	Коментар
КЦ 4.1. Создавање на база на податоци за вкупен број на деца на возраст од 0 до 6 години							
Формирање на работен тим за изработка на база на податоци за бројот на Ромски деца на возраст од 0-6 години	Анализа на потребниот опфат на деца од Ромска популација	Извештај од спроведена анализа	01/2013 04/2013	МВР „Ангел Шајче“ НВО ЛС	0,00	МВР „Ангел Шајче“ НВО ЛС	
Институционално решение за континуирано ажурирање на податоците во базата	Воспоставена соработка со МВР за проток на информации за ромските деца на возраст од 0-6 години	Формирано тело кое има надлежност врз потребните информации	2012-2016	МВР „Ангел Шајче“ ЛС	0,00	МВР „Ангел Шајче“ ЛС	
КЦ 4.2. Иницијатива за обезбедување на поддршка во однос на воспитно - образовната работа со деца за најмалку 10 % од вкупниот број од 1 година .							
Изработка на пакет за социјална помош на родители со деца кои треба да поседуваат предучилишно образование	Вклученост на минимум 40 фамилии кои ќе користат социјален пакет со обврска нивните деца да бидат вклучени во предучилишното образование	40 договори за користење на социјален пакет	2013-2016	МТСП ЛС - Сектор за социјални прашања Ангел Шајче	1.200.000,00	Донатори ЛС , МТСП	
Формирање на работен тим за имплементација на социјалниот пакет за	5-то члено тело со надлежност за имплементација на социјалниот пакет	Одлука на совет за формирање на интерсекторско работно тело (ЛС ,	2013	Совет на Општина Куманово Секторот за социјални прашања	0,00		

родители со деца од предучилишно образование		МВР , Градинки)					
КЦ 4.3. Развиени алатки за информирање на родителите							
Кампања за подигање на свеста на родителите за значењето на предучилишното образование	Зголемен интерес за 50 % од вкупниот број на фамилии кои имаат деца за предучилишно образование	40 договори со 40 фамилии кои имаат деца на возраст од 0-6 години	2013 -2016	НВО „ Ангел Шајче „ Сектор за социјални прашања	30.000,00	Донатори	
Развивање на механизми за интерактивна соработка со родителите					60.000,00	Донатори НВО	
КЦ 4.4. Едукација и промоција за директна вклученост во воспитувањето и образованието на своите деца							
Развој на проекти за едукација на родители	Во период од 5 години минимум 10 проекти за едукација на родители (по мин. 2 во година)	Број на развиени проекти на годишно ниво	На годишно ниво во периодот 2013 - 2016	НВО „ Ангел Шајче „ Сектор за социјални прашања	300.000,00	Донатори	
Промоција на добри практики	Имплементација на добри практики во минимум 3 објекти на градинката	Број на настани на годишно ниво Број на учесници	На годишно ниво во периодот 2013 - 2016	НВО „ Ангел Шајче „ Сектор за социјални прашања	60.000,00	Донатори	
КЦ 4.5. Развој на проекти за поддршка на предучилишно образование (планирање и спроведување на предзнаења за училиште)							
Развој на проекти за планирање и спроведување на предзнаења за училиште	Во период од 5 години минимум 5 проекти за едукација (по мин. 1 во година)	Број на развиени проекти на годишно ниво	На годишно ниво во периодот 2013 - 2016	НВО „ Ангел Шајче „ Сектор за социјални прашања	150.000,00	Донатори	

Програмска цел 5: Создавање на просторни услови за предучилишно образование							
Активности	Очекувани резултати	Индикатори	Рок	Можен имплементатор	Буџет		
					Сума	Можен извор	Коментар
КЦ 5.1. Изградба на градинка во близина на населба во која доминира Ромската популација							
Изнаоѓање на локација за изградба на градинка и спроведување на процес на сопственост	Спроведена процедура за земјиште сопственост на ЛС	Имотен лист за земјиште	Јануари / Јуни 2013	ЛС	0,00	ЛС	
Изработка на техничка документација за нова градинка	Технички проект со сите фази	Технички прект со сите фази	2013	ЛС + Ангел Шајче	600.000,00	ЛС ЈОУДГ	
Имплементација на проект „ Изградба на градинка “	Градинка која ќе ги задоволи потребите на дел од Ромските деца	Градинка + имотен лист за објект	2013-2015	ЛС + Ангел Шајче	15.400.000,00	Донатори	
Програмска цел 6 :Инклузија на ромските деца во фаза на предучилишното образование							

Активности	Очекувани резултати	Индикатори	Рок	Можен имплементатор	Буџет		
					Сума	Можен извор	Коментар
КЦ 6.1. Мултиплицирање на билингвални групи во клоните на Детските Градинката „ Ангел Шајче “ (Македонско - Ромски групи)							
Формирање на паралелка (Македонско - Ромски)	1 паралелка од 20 деца	Формирана паралелка од 20 деца во предвидениот рок	2013	Ангел Шајче	600.000,00	Донатори	
Едукација на воспитувачи	Обучени најмалку 2 воспитувачи	Број на обучени воспитувачи	2013-2016	Ангел Шајче	40.000,00	Донатори	
Набавка на опрема за функционирање на Македонско Ромска група и материјали за	20 деца од две националности кои ги познаваат различностите и	Опрема - масички , столчиња , душеци , катчиња, ТВ, ДВД, Компјутер .	2013	Ангел Шајче	180.000,00	Донатори	

имплементација на програмата	културата на друга заедница							
КЦ 6.2. Кампања за придобивките од билингвалните паралелки								
Организирање на кампања (спотови, настапи, трибини и сл) за информирање на родителите за придобивките од билингвални паралелки	Најмалку 20 договори зголемен број на заинтересирани родители	-Фотографии, Извештаи Барања -Број на договори за упис на деца во билингвалната паралелка	2014	Ангел Шајче НВО	60.000,00	Донатори		

Програмска цел 7: Намалување на бројот на ученици кои под разни основи се осипуваат од основното образование

Активности	Очекувани резултати	Индикатори	Рок	Можен имплементатор	Буџет			
					Сума	Можен извор	Коментар	
КЦ 7.1. Намалување на бројот на деца кои се осипуваат од основните училишта								
Изработка на годишни анализи за бројот и причините за осипување на Ромските деца од основните училишта	Намален број за 30 % од вкупниот број на деца кои го напуштаат основното училиште	Годишни Извештаи	2013-2015	Сектор за образование	0,00			
Делегирање на надлежност на стручна комисија за проблемот со деца кои го напуштаат училиштето		Работна стручна група составена од релевантни стручни лица	2013-2015	Сектор за образование + НВО	0,00			
КЦ 7.2. Развој на механизми и алатки за спречување на децата да го напуштат основното образование								
Изработка на Прирачници за образовниот кадар со	Прирачник како помагало за наставниците	Подготвен прирачник во предвидениот рок	2013-2014	Сектор за образование	180.000,00	Донатори		

разработени превентивни механизми за напуштање	(комуникациони вештини за работа со деца и родители) да користат алатки за работа со деца кои покажуваат одредени симптоми на напуштање на училиштето						
Развој на проекти за едукација на децата и нивните родители за последиците од напуштање на образовниот процес	Зголемен интерес за 30 % од вкупниот број на Ромска популација во Општината за проблемите во образовниот систем	Извештаи од трибини , работилници, Слики и сл.	2013-2015	Секторот за Образование и НВО	300.000,00	Донатори	
Програмска цел 8: Јакнење на капацитетите на Ромските Деца во образовниот процес							

Активности	Очекувани резултати	Индикатори	Рок	Можен имплементатор	Буџет		
					Сума	Можен извор	Коментар
КЦ 8.1. Надополнување на пропуштените знаења од претходно пропуштениот материјал за најмалку 50% од вкупниот број на ученици Роми кои покажуваат слаби резултати							
Работилници за подигање на свеста на родителите за битноста на образованието на нивните деца	Зголемен интерес за 30 % од вкупниот број на Ромска популација во Општината за проблемите во образовниот систем	Извештаи од спроведени активности на НВО	2013-2016	НВО Сектор за образование Основни училишта	18.000,00	Донатори НВО	
Формирање на генерациски тимови во училиштата во кои учат деца од Ромска популација	Подобар успех на Ромските деца	Извештаи од училиштата	2013-2016	Основните училишта во кои учат деца од Ромска Популација (11 Октомври, Магдалена Антова и .....)	30.000,00	Донатори НВО	

Вклучување на Ромски образовни медијатори во ОУ за помош и поддршка на Ромските ученици на релација ученик – родител – училиште	Подобар успех на Ромските деца	Извештаи од училиштата	2013-2016	Основните училишта во кои учат деца од Ромска Популација (11 Октомври, Магдалена Антова и .....)	30.000,00	Донатори НВО	
---	--------------------------------	------------------------	-----------	---	-----------	--------------	--

КЦ 8.2. Организирање на вон наставни активности за да се дополни знаењето кај минимум 50% (на годишно ниво) од вкупниот број на ученици Роми

Имплементација на позитивни практики од Проектот Мулти - Култи	Најмалку 50 деца вклучени во активности на Мулти Култи	Извештаи од Мулти - Култи	2013-2015	НВО Сектор за образование	120.000,00	Донатори НВО	
Изработка на прирачник за вон наставни активности	Спроведени најмалку 70% од активностите во прирачникот	Прирачник - збирка на добри практики	2014	НВО Сектор за образование Биро за развој на образованието	180.000,00	Донатори НВО	

Програмска цел 9: Намалување на бројот на ученици кои го напуштаат средното образование под разни основи

Активности	Очекувани резултати	Индикатори	Рок	Можен имплементатор	Буџет		
					Сума	Можен извор	Коментар
КЦ 9.1. Намалување за 30 % на бројот на деца кои се осипуваат од средните училишта							
Изработка на годишни анализи за бројот и причините за осипување на Ромските деца од средните училишта	Намален број за 30 % од вкупниот број на деца кои го напуштаат основното училиште	Годишни Извештаи	2013-2016	Сектор за образование	0,00	ЛС и Просветен инспекторат	
Делегирање на надлежност на стручна комисија за проблемот		Работна стручна група составена од релевантни стручни	2013-2015	Сектор за образование + НВО	0,00	ЛС и Просветен инспекторат	

со деца кои го напуштаат училиштето		лица					
КЦ 9.2. Развој на механизми и алатки за спречување на децата да го напуштат средното образование							
Изработка на Прирачници за образовниот кадар со разработени превентивни механизми за напуштање	Прирачник како помагало за наставниците (комуникациони вештини за работа со деца и родители) да користат алатки за работа со деца кои покажуваат одредени симптоми на напуштање на училиштето	прирачник	2013-2014	Сектор за образование	180.000,00	Донатори МОН Биро за развој на образование	
Развој на проекти за едукација на децата и нивните родители за последиците од напуштање на образовниот процес	Зголемен интерес за 30 % од вкупниот број на Ромска популација во Општината за проблемите во образовниот систем	Извештаи од трибини , работилници, Слики и сл.	2013-2016	Секторот за Образование и НВО	300.000,00	Донатори НВО МОН Државен просветен инспекторат	
Програмска цел 10: Јакнење на капацитетите на Ромските Деца во образовниот процес							

Активности	Очекувани резултати	Индикатори	Рок	Можен имплементатор	Буџет		
					Сума	Можен извор	Коментар
КЦ 10.1. Надополнување на пропуштените знаења од претходно пропуштениот материјал за најмалку 50% од вкупниот број на ученици Роми кои покажуваат слаби резултати							
Работилници за подигање на свеста на родителите за битноста на образованието на нивните деца	Зголемен интерес за 30 % од вкупниот број на Ромска популација во Општината за проблемите во образовниот систем	Извештаи од спроведени активности на НВО	2013-2016	НВО Сектор за образование Средни училишта	18.000,00	Донатори НВО	

Формирање на генерациски тимови во училиштата во кои учат деца од Ромска популација	Подобар успех на Ромските деца	Извештаи од училиштата	2013-2016	Основните училишта во кои учат деца од Ромска Популација (11 Октомври, Магдалена Антова)	0,00		
КЦ 10.2. Организирање на вон наставни активности за да се дополни знаењето кај минимум 50% (на годишно ниво) од вкупниот број на ученици Роми .							
Имплементација на позитивни практики од Проектот Мулти - Култи	Најмалку 50 деца вклучени во активности на Мулти Култи	Извештаи од Мулти - Култи	2013-2016	НВО Сектор за образование	120.000,00	Донатори НВО	
Изработка на прирачник за вон наставни активности	Спроведени најмалку 70% од активностите во прирачникот	Прирачник - збирка на добри практики	2014	НВО Сектор за образование Биро за развој на образованието	180.000,00	Донатори НВО	
Програмска цел 11: Намалување на бројот на возрасни Роми кои имаат неоформено образование							

Активности	Очекувани резултати	Индикатори	Рок	Можен имплементатор	Буџет		
					Сума	Можен извор	Коментар
КЦ 11.1. Поддршка на АВРМ за евиденција и анализа на бројот на Роми со неоформено образование							
Формирање на тим	Формиран и обучен тим	Оперативен тим во предвидениот рок	2013	НВО	0,00		
Планирање и имплементација на истражување	Планирано имплементирано истражување	Спроведено истражување	2013	НВО	100.000,00	Донатори	
Евидентирање на бројот на возрасни лица со неоформено образование кои	Подготвена листа на неписмени полнолетни лица	Утврдена прецизна бројна состојба и евиденција на неписмени лица	2013	НВО	0,00	АВРМ	

бараат работа до крајот на 2013 г.							
КЦ 11.2. Развој на мерки за мотивација за описменување на возрасни Роми							
Формирање на тим	Формиран и обучен тим	Оперативен тим во предвидениот рок	2013	НВО	0,00	ЛС и МОН Просветен инспекторат	
Планирање и имплементација на истражување	Планирано имплементирано истражување	Спроведено истражување	2013	НВО	100.000,00	ЛС Просветен инспекторат МОН Донатори	
Евидентирање на бројот на неписмени возрасни лица до крајот на 2013 г.	Подготвена листа на неписмени полнолетни лица	Утврдена прецизна бројна состојба и евиденција на неписмени лица	2013	НВО	0,00	ЛС НВО	
Подготовка и имплементација на најмалку 2 мали 6 месечни проекти за описменување на групи од по 30 лица на годишно ниво	-Подготвени и имплементирани најмалку 2 мали 6 месечни проекти -Формирани 2 групи од по 30 лица на годишно ниво -Описменети најмалку 50 лица на годишно ниво	- Број на подготвени проекти - Број на имплементирани проекти - Број на формирани групи - Број на описменети лица на годишно ниво	На годишно ниво во периодот 2013 - 2016	НВО, ЕЛС-Одговорен за образование	600.000,00	Донатори	
КЦ 11.3. Да се обезбеди лиценцирање на минимум едно училиште за основно образование на возрасни							
Евидентирање на вкупниот број на возрасни лица кои немаат оформено основно образование до крајот	-Формиран тим -Формулирано и доставено соопштение до сите локални медиуми	-Формиран тим во предвидениот рок -Број на формулирани и доставени соопштенија до локални медиуми	2013	ЕЛС НВО	0,00	ЛС Просветен инспекторат МОН	

на Јуни 2013 г.;	-Одредено лице за контакт -Конечен список	-Одредено лице за контакт во предвидениот рок -Подготвен конечен список во предвидениот рок					
Обезбедување на административна поддршка и подготовка на соодветна проектна документација за обезбедување финансиска и стручна поддршка за реализација на училиште за возрасни (основно образование) кое ќе отпочне со работа 9-2013 г.;	-Доставено барање за акредитација на еден правен субјект за основно образование на возрасни -Добиена лиценца /акредитација за еден правен субјект за основно образование на возрасни	-Комплетирана потребна документација -Навремено доставено барање до совет за акредитација пир МОН - Добиена лиценца /акредитација за еден правен субјект за основно образование на возрасни до крајот на 2013	2013	ЕЛС НВО	30.000,00	Просветен инспекторат МОН	
КЦ 11.4. Да се обезбеди лиценцирање на минимум едно училиште за средно образование на возрасни							
Евидентирање на бројот на возрасни лица кои немаат оформено средно образование до крајот на Септември 2013 г.;	-Формиран тим -Формулирано и доставено соопштение до сите локални медиуми -Одредено лице за контакт -Конечен список	-Формиран тим во предвидениот рок -Број на формулирани и доставени соопштенија до локални медиуми -Одредено лице за контакт во предвидениот рок -Подготвен конечен список во предвидениот рок	2013	ЕЛС НВО	0,00	ЛС Просветен инспекторат МОН	

Обезбедување на административна поддршка и подготовка на соодветна проектна документација за обезбедување финансиска и стручна поддршка за реализација на училиште за возрасни (средно образование) кое ќе отпочне со работа 9-2013 г.;	-Доставено барање за акредитација на еден правен субјект за средно образование на возрасни -Добиена лиценца /акредитација за еден правен субјект за средно образование на возрасни	-Комплетирана потребна документација -Навремено доставено барање до совет за акредитација пир МОН - Добиена лиценца /акредитација за еден правен субјект за средно образование на возрасни до крајот на 2013	2013	ЕЛС НВО	30.000,00	МОН ЛС Донатори НВО	
---	---	--	------	------------	-----------	------------------------------	--

ЗДРАВСТВО

Програмска цел 12: Зголемување на бројот на имунизирани лица од 0-18 годишна возраст на Ромската популација во Општина Куманово за 30% до 2015 година

Активности	Очекувани резултати	Индикатори	Рок	Можен имплементатор	Буџет		
					Сума	Можен извор	Коментар
КЦ 12.1. Утврдување на број на лица 0-18 годишна возраст од Ромска Популација кои не се редовно или воопшто имунизирани до крај на 2013 година.							
Теренско истражување во Ромските населби Средорек, Бавчи и Стари Лозја за утврдување на број на лица кои не се редовно или воопшто имунизирани	-Утврден број на лица кои не се редовно или воопшто имунизирани -Изготвена дата база на податоци на лица кои не се редовно или воопшто имунизирани	-Спроведено истражување и подготвен документ -Број на опфатени населби -Број на опфатени семејства	2013	Одел за вакцинација и систематски прегледи при ЗД Куманово, Патронажна служба при ЗД, РИЦ Куманово, Ромски НВО	180.000,00	Донатори	
Ажурирање на информации за број на лица кои не се редовно имунизирани од постоечка база на податоци на одел за имунизација при Здравствен Дом Куманово, Општа Болница Куманово и УВМК	-Ажурирани податоци за број на лица кои не се редовно имунизирани		2013	Одел за вакцинација и систематски прегледи при ЗД Куманово	0,00	Детски диспанзер Куманово	
КЦ 12.2. Да се подобри информираноста кај 60% од вкупната Ромска популација во Општина Куманово за предноста од навремена имунизација докрај на 2013 година.							

Информативни средби со и во РЗ за подобрување на информираноста за бенефитот од имунизација	Организирани информативни средби со и во РЗ за подобрување на информираноста за бенефитот од имунизација	-Број на средби -Вкупен број на учесници од Ромската заедница	Континуирано 2013-2016 година	Одел за вакцинација и систематски прегледи при ЗД Куманово, Ромски НВО, РИЦ Куаново	90.000,00	Донатори и Министерство за здравство	
Подготовка, печатење и дистрибуција на флаери за бенефитот од редовна имунизација	-Подготвени, печатени и дистрибуирани флаери за бенефит од редовна имунизација	-број на испечатени флаери -број на поделени флаери	Континуирано 2013-2016 година	Одел за вакцинација и систематски прегледи при ЗД Куманово, Ромски НВО, РИЦ Куаново	45.000,00	Донатори и Министерство за здравство	
КЦ 12.3. Зголемување на бројот на имунизирани лица од 0-18 годишна возраст на Ромската популација во Општина Куманово за 6% на годишно ниво до крајот на 2016 година.							
Организирање на вонредни акции за имунизација на Ромски деца 2 пати годишно	- Организирани вонредни акции за имунизација на ромски деца 2 пати годишно -Зголемен број имунизирани деца	-број на опфатени деца -број на опфатени ромски населби	Континуирано 2013-2016 година	Одел за вакцинација и систематски прегледи при ЗД Куманово, Ромски НВО и РИЦ	30.000,00	Министерство за здравство и Донатори	
Организирање на теренска имунизација во домовите на лицата кои воопшто или делумно се имунизирани	-организирана теренска имунизација на лица кои делумано или воопшто не се имунизирани	- број на опфатени лица - број на опфатени ромски населби -број на организирани теренски иминизации	Континуирано 2013-2016 година	Одел за вакцинација и систематски прегледи при ЗД Куманово, Ромски НВО, РИЦ	30.000,00	Министерство за здравство Донатори	
Програмска цел 13: Зголемување за 30% на систематски прегледи кај Ромската популација во Општина Куманово на лица 0-6 годишна возраст и до 18 годишна возраст на лица вон образовен систем							

Активности	Очекувани резултати	Индикатори	Рок	Можен имплементатор	Буџет		
					Сума	Можен извор	Коментар
КЦ 13.1. Утврдување на број на лица кои немаат извршено редовни систематски прегледи до крај на 2013 година.							
Теренско истражување во Ромските населби Средорек, Бавчи и Стари Лозја за утврдување на број на лица кои немаат извршено редовни систематски	-Утврден број на лица кои не се редовно или воопшто имунизирани -Изготвена дата база на податоци на лица кои не се редовно или воопшто имунизирани	-Спроведено истражување и подготвен документ -Број на опфатени населби -Број на опфатени семејства	2013	Одел за вакцинација и систематски прегледи при ЗД Куманово, Патронажна служба при ЗД, РИЦ Куманово, Ромски НВО	180.000,00	Министерство за здравство и Донатори	
КЦ 13.2. Да се подобри информираноста за 60% од вкупната Ромска популација во Општина Куманово за бенефитот од редовните систематски прегледи до крај на 2016 година.							
Информативни средби со и во РЗ за подобрување на информираноста за бенефитот од редовните систематски прегледи	-Информирани граѓани од РЗ за бенефитот од редовните систематски прегледи	-број на организирани информативни средби - број на опфатени граѓани - број на опфатени населби	Континуирано 2013-2016 година	Одел за вакцинација и систематски прегледи при ЗД Куманово, Ромски НВО, РИЦ	90.000,00	Министерство за здравство и Донатори	
Подготовка, печатење и дистрибуција на флаери за бенефитот од редовна имунизација	-подготвени, печатени и дистрибуирани флаери за бенефитот од редовна имунизација	-број на печатени флаери -број на дистрибуирани флаери -број на опфат. Насе.	Континуирано 2013-2016 година	Одел за вакцинација и систематски прегледи при ЗД Куманово, Ромски НВО, РИЦ	45.000,00	Министерство за здравство и Донатори	
КЦ 13.3. Спроведување на систематски прегледи на Ромска популација во Општина Куманово кај лица на возраст 0-18 години кои не се опфатени во системот на формално образование во периодот март-октомври на годишно ниво до крај на 2015 година.							

Формирање на тим од претставници од одел за вакцинација, лекар, медицинска сестра, претставник од Ромски НВО за спроведување на систематски прегледи на терен	-Формиран тим од претставници од одел за вакцинација, лекар, медицинска сестра, претставник од Ромски НВО за спроведување на систематски прегледи на терен	-Број на систематски прегледи	Континуирано 2013-2016 година	Одел за вакцинација и систематски прегледи при ЗД Куманово, Ромски НВО, РИЦ	36.000,00	Министерство за здравство и Донатори	
Организирање на квартални прегледи на деца 0-6 години и до 18 годишна возраст кои се вон училишен систем во населбите Средорек, Бавчи и Стари Лозја	-Организирани квартални прегледи на деца 0-6 години и до 18 годишна возраст кои се вон училишен систем во населбите Средорек, Бавчи и Стари Лозја	-број на опфатени деца	Континуирано 2013-2016 година	Одел за вакцинација и систематски прегледи при ЗД Куманово, Ромски НВО, РИЦ	90.000,00	Министерство за здравство и Донатори	

Програмска цел 14: Намалување на број на ново заболени лица од болести на зависности и превенција на адолесцентни бремености кај РЗ во Куманово за најмалку 6% на годишно ниво во однос на состојбата утврдена заклучно со 31.12.2013 година

Активности	Очекувани резултати	Индикатори	Рок	Можен имплементатор	Буџет		
					Сума	Можен извор	Коментар
КЦ 14.1. Утврдување на број на лица уживатели на опојни дроги и алкохол заклучно со 31.12.2012 година.							
Превземање на податоци од Центар за зависности, невропсихијатриско одделение при ОБ, од ЦСР Куманово и од НВО кои работат на оваа проблематика, за	-Превземени податоци и утврден број на уживатели на опојни дроги и алкохол на лица од РЗ	-Внесени податоци во банка на податоци -Подготвени листи на лица евидентирани зависници од алкохол и наркотици	2013	-ЦСР, ЛС, Ромски НВО	800.000,00	Министерство за здравство и Донатори	

утврдување на број на уживатели на опојни дроги и алкохол на лица од РЗ							
КЦ 14.2. Да се подобри информираноста кај најмалку 200 млади Роми за штетното влијание на опојните дроги и алкохол, и ризиците на adolescentните бремености и раѓања на годишно ниво до крај на 2016 година.							
Организирање на информативни работилници и трибини на теми за штетното влијание од опојни дроги и алкохол	- Организиран информативни средби на теми за штетното влијание од опојни дроги и алкохол - Делумно информирани граѓани за за штетното влијание од опијати	- Број на организирани информативни средби, работилници и трибини - Број на опфатени лица	Континуирано 2013-2016 година	ЦСР, Центар за зависности, лекари специјалисти, Ромски НВО	180.000,00	Министерство за здравство и Донатори	
Подготовка, печатење и дистрибуција на едукативни материјали за штетноста од користење на опојни дроги и алкохол	-Подготвени, печатени и дистрибуирани флаери за штетноста од користење на опојни дроги и алкохол	- број на печатени флаери Број на дистрибуирани флаери	Континуирано 2013-2016 година	ЦСР, Центар за зависности, лекари специјалисти, Ромски НВО, РИЦ	120.000,00	Министерство за здравство и Донатори	
Утврдување на број на adolescentни бремености на жените Ромки во општина заклучно со 31.12.2013 год. УВМК, ГАО Куманово, НВО	-Утврден број на adolescentни бремености на жените Ромки во Куманово	Утврден број на adolescentни бремености на жените Ромки во Куманово во предвидениот рок	2013	-ГАО, УВМК, Ромски НВО, РИЦ	150.000,00	Министерство за здравство и Донатори	
КЦ 14.3. Да се подобри информираноста за правата од законот за здравствена заштита во однос на болестите на зависности, adolescentната бременост, на најмалку 200 млади Роми на годишно ниво до крај на 2016 година							

Организирање на Информативни работилници за правата од законот за здравствена заштита во однос на болестите на зависности, адолесцентната бременост	-Организирани информативни работилници за правата од законот за здравствена заштита	-број на организирани работилници -број на опфатени лица	Континуирано 2013-2016 година	ФЗО, Ромски НВО, РИЦ	45.000,00	Министерство за здравство и Донатори	
Подготовка, печатење и дистрибуција на флаери за правата од законот за здравствена заштита во однос на болестите на зависности, адолесцентната бременост	-подготвени, испечатени и дистрибуирани флаери за правата од законот за здравствена заштита во однос на болестите на зависности, адолесцентната бременост	- број на испечатени флаери -број на дистрибуирани лаери	Континуирано 2013-2016 година	ФЗО, Ромски НВО, РИЦ	60.000,00	Министерство за здравство и Донатори	
КЦ 14.3. Да се олесни пристапот на Ромите до здравствените услуги преку вклучување на ромските здравствени медијатори							
Информирање на ромската заедница преку кампања за новитетите во здравствената заштита и здравственото осигурување	Подобрена информираност на ромското население за можностите и олеснет пристап до здравствените и социјални услуги	- број на поделени флаери и брошури, - број на медиумски презентации - број на организирани средби , -	Континуирано 2013-2016 година	Министерство за здравство и 333 Куманово	45.000,00	Министерство за здравство и Донатори	
Спроведување на конкретни активности и мерки за воспоставување на поголема доверба помеѓу Ромското население и институциите за здравствена и социјална заштита	Зголемена доверба помеѓу институциите за здравствена и социјална заштита и сензибилизирани здравствени институции за спецификите и потребите на ромското население во делот на здравството	- број на откриени лица без документи, - број на вклучени Роми во здравствениот систем , - број на вклучени Роми во бесплатните програми на Министерството за здравство, - број на извршени бесплатни прегледи ,		Министерство за здравство и 333 Куманово	150.000,00	Министерство за здравство и Донатори	